

As Per NEP 2020

University of Mumbai

Title of the program

- A- U.G. Certificate in Marathi
- B- U.G. Diploma in Marathi
- C- B.A. (Marathi)
- D- B.A. (Hons.) in Marathi
- E- B.A. (Hons. with Research) in Marathi

Syllabus for

Semester – Sem I & II

Ref: GR dated 20th April, 2023 for Credit Structure of UG

**(With effect from the academic year 2024-25
Progressively)**

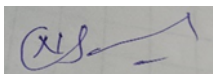
University of Mumbai

(As per NEP 2020)

Sr. No.	Heading	Particulars	
1	Title of program		
	O: _____ A	A	U.G. Certificate in Marathi
	O: _____ B	B	U.G. Diploma in Marathi
	O: _____ C	C	B.A. (Marathi)
	O: _____ D	D	B.A. (Hons.) in Marathi
	O: _____ E	E	B.A. (Hons. with Research) in Marathi
2	Eligibility	A	H.S.C. PASS OR Passed Equivalent Academic Level 4.0
	O: _____ A		
	O: _____ B	B	Under Graduate Certificate in Marathi OR Passed Equivalent Academic Level 4.5
	O: _____ C	C	Under Graduate Diploma in Marathi OR Passed Equivalent Academic Level 5.0
	O: _____ D	D	B. A. (Marathi) with minimum CGPA of 7.5 OR Passed Equivalent Academic Level 5.5
	O: _____ E	E	B. A. (Marathi) with minimum CGPA of 7.5 OR Passed Equivalent Academic Level 5.5
3	Duration of program R: _____	A	One Year
		B	Two Years
		C	Three Years
		D	Four Years with Honors
		E	Four Years with Research
4	Intake Capacity R: _____	120	

5	Scheme of Examination R: _____	NEP 40% Internal 60% External, Semester End Examination Individual Passing in Internal and External Examination	
6	R: _____ Standards of Passing	40% minimum	
7	Credit Structure Sem. I - R: _____ A Sem. II - R: _____ B	Attached herewith	
	Credit Structure Sem. III - R: _____ C Sem. IV - R: _____ D		
	Credit Structure Sem. V - R: _____ E Sem. VI - R: _____ F		
8	Semesters	A	Sem I & II
		B	Sem III & IV
		C	Sem V & VI
		D	Sem VII & VIII
		E	Sem VII & VIII
9	Program Academic Level	A	4.5
		B	5.0
		C	5.5
		D	6.0
		E	6.0
10	Pattern	Semester	
11	Status	New	
12	To be implemented from Academic Year Progressively	From Academic Year: 2024-25	

Sign of the BOS
Chairman

Name of the Chairman:
Prof. Satish Kamat

Name of the BOS:
Marathi

Sign of the
Offg. Associate Dean

Name of the Associate Dean:
Prin. Dr. Suchitra Naik

Name of the Faculty:
Humanities

Sign of the Offg. Dean

Name of the Offg. Dean:
Prin. Dr. Anil Singh

Name of the Faculty:
Humanities

Preamble

1) Introduction:

सुमारे दोन हजार वर्षांपासून मराठी भाषा व मराठी वाङ्मय हे आपल्या अभिजात वैशिष्ट्यपूर्णतेमुळे भाषेच्या प्रवाहात आपले महत्त्वपूर्ण स्थान निश्चित करून आहे. आज ज्ञात असलेल्या महानुभाव संप्रदायाच्या वाङ्मयापासून आजतागायत मराठी भाषेने व साहित्याने आपली विविध रूपे धारण केली आहेत. मराठी वाङ्मयाच्या मुळाशी कार्यरत असणाऱ्या अनेकविध प्रेरणा व प्रवृत्तींचा विद्यार्थ्यांना परिचय होणे, आधुनिक मराठी वाङ्मयाच्या इतिहासाच्या स्वरूपाचे त्यांना आकलन होणे, भाषेच्या शास्त्रीय स्वरूपाचा परिचय होणे, साहित्याच्या माध्यमातून समाज व संस्कृतीचा परिचय घडणे व साहित्याच्या सांस्कृतिक संदर्भाची जाण निर्माण होणे, विद्यार्थ्यांमध्ये साहित्यविषयक अभिरुची व संवेदनक्षमता निर्माण होणे, साहित्यकलेचा आस्वाद व समीक्षा करण्याची क्षमता निर्माण होणे, विविध भाषिक कौशल्यांचा परिचय होऊन त्यांच्या उपयोजनाची क्षमता वाढणे यासोबतच आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने भाषेच्या श्रवण, भाषण, लेखन व वाचन या कौशल्यांवर समयोचित प्रभुत्व निर्माण करणे हे मराठी अभ्यासक्रमाचे ध्येय आहे.

2) Aims and Objectives

- मराठी साहित्याच्या एकूण प्रेरणा व प्रवृत्तींचा अभ्यास करणे.
- आधुनिक मराठी वाङ्मयाच्या इतिहासाच्या स्वरूपाचे आकलन होणे.
- भाषेच्या शास्त्रीय स्वरूपाचा परिचय होणे.
- साहित्याच्या माध्यमातून समाज व संस्कृतीचा परिचय घडवणे व साहित्याच्या सांस्कृतिक संदर्भाची जाण निर्माण करणे.
- वेगवेगळ्या वाङ्मयप्रकारांतील व कालखंडातील महत्त्वाच्या साहित्यकृतींचा परिचय होऊन साहित्यविषयक अभिरुची व संवेदनक्षमता निर्माण होणे.
- साहित्यकलेचा आस्वाद घेण्याची व साहित्याची समीक्षा करण्याची क्षमता निर्माण करणे.
- विविध भाषिक कौशल्यांचा परिचय होऊन त्यांच्या उपयोजनाची क्षमता वाढवणे.
- मराठी भाषा, तिचा वापर व आधुनिक तंत्रज्ञान यांच्यात समन्वय निर्माण करणे.
- भाषेच्या श्रवण, भाषण, लेखन व वाचन या कौशल्यांवर प्रभुत्व निर्माण करणे.

3) Learning Outcomes

- अभ्यासकांना मराठी साहित्याच्या प्रेरणा व प्रवृत्तींचा अभ्यास करून एकूण मराठी वाङ्मयाच्या इतिहासाच्या स्वरूपाचे आकलन होईल. त्याचबरोबर त्यांना भाषेच्या शास्त्रीय स्वरूपाचा परिचय होईल.
- साहित्याच्या माध्यमातून समाज व संस्कृतीचा परिचय घडेल व साहित्याच्या सांस्कृतिक संदर्भाची जाण निर्माण होईल.
- वेगवेगळ्या वाङ्मयप्रकारांतील व कालखंडातील महत्त्वाच्या साहित्यकृतींचा परिचय होऊन साहित्यविषयक अभिरुची व संवेदनक्षमता निर्माण होईल. तसेच त्यांच्यामध्ये साहित्यकलेचा आस्वाद व समीक्षा करण्याची क्षमता निर्माण होईल.
- विद्यार्थ्यांना विविध भाषिक कौशल्यांचा परिचय होऊन त्यांच्या उपयोजनाची क्षमता वाढेल.
- विद्यार्थी मराठी भाषा, तिचा वापर व आधुनिक तंत्रज्ञान यांच्यात समन्वय निर्माण करू शकतील.
- विद्यार्थी श्रवण, भाषण, लेखन व वाचन या भाषिक कौशल्यांवर प्रभुत्व मिळवू शकतील.

4) Credit Structure of the Program (Sem I, II, III, IV, V & VI)

Under Graduate Certificate in Marathi
Credit Structure (Sem. I & II)

R: _____ A											
Level	Semester	Major		Minor	OE	VSC, SEC (VSEC)	AEC, VEC, IKS	OJT, FP, CEP, CC,RP	Cum. Cr. / Sem.	Degree/ Cum. Cr.	
		Mandatory	Electives								
4.5	I	6		-	2+2	VSC:2, मराठी भाषा आणि संगणक - १ (२ श्रेयांक) SEC:2 मुलाखत: पूर्वतयारी आणि शब्दांकन कौशल्य (२ श्रेयांक)	AEC:2	CC:2	22	UG Certificate 44	
	R: _____ B										
	II	6		2	2+2	VSC:2, मराठी भाषा आणि संगणक - २ (२ श्रेयांक) SEC:2 निबंधलेखन आणि मुलाखत (२ श्रेयांक)	AEC:2,	CC:2	22		
	Cum Cr.	12	-	2	8	4+4	4+4+2	4	44		

Exit option: Award of UG Certificate in Major with 40-44 credits and an additional 4 credits core NSQF course/
Internship OR Continue with Major and Minor

Under Graduate Diploma in Marathi

Credit Structure (Sem. III & IV)

R: _____ C										
Level	Semester	Major		Minor	OE	VSC, SEC (VSEC)	AE C, VE C, IKS	OJT, FP, CEP, CC,RP	Cum. Cr. / Sem.	Degree/ Cum. Cr.
		Mandatory	Electives							
5.0	III	8		4	2	2	AEC:2	FP: 2 CC:2	22	UG Diploma 88
		1. मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक १ - कथनात्म (कथा आणि कादंबरी) साहित्याचा अभ्यास (श्रेयांकने ४, ६० मिनिटांच्या ६० तासिका) 2. मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक २ - ललित गद्याचा अभ्यास (श्रेयांकने ४, ६० मिनिटांच्या ६० तासिका)				VSC अभ्यास पत्रिका एक - डिजिटायजेशन (२ श्रेयांक, ६० मिनिटांच्या ३० तासिका)				
R: _____ D										
	IV	8		4	2	2	AEC:2	CEP: 2 CC:2	22	
		1. मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक १ - बोलीअभ्यास, बोलीविज्ञान आणि मराठीच्या बोली (श्रेयांकने ४, ६० मिनिटांच्या ६० तासिका) 2. मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक २ - आत्मकथन या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास (श्रेयांकने ४, ६० मिनिटांच्या ६० तासिका)				SEC अभ्यासपत्रिका एक - स्पर्धा परीक्षा पूर्वतयारी : प्रत्यक्ष लेखन (२ श्रेयांक, ६० मिनिटांच्या ३० तासिका)				

	Cum Cr.	28		10	12	6+6	8+4+2	8+4	88	
--	----------------	----	--	----	----	-----	-------	-----	----	--

Exit option; Award of UG Diploma in Major and Minor with 80-88 credits and an additional 4 credits core NSQF course/ Internship OR Continue with Major and Minor

B.A. (Marathi)

Credit Structure (Sem. V & VI)

R: _____ E										
Level	Semester	Major		Minor	OE	VSC, SEC (VSEC) VSC 2	AEC, VEC, IKS	OJT, FP, CEP, CC,RP	Cum. Cr. / Sem.	Degree/ Cum. Cr.
		Mandatory 10	Electives 4							
5.5	V	<ul style="list-style-type: none"> मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक १ - मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - भाग एक (श्रेयांकने ४, ६० मिनिटांच्या ६० तासिका) मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक २ - भारतीय साहित्यशास्त्र (श्रेयांकने ४, ६० मिनिटांच्या ६० तासिका) मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक ३ - साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : दलित साहित्यप्रवाह आणि स्त्रीवादी साहित्यप्रवाह (२ श्रेयांक, ६० मिनिटांच्या ३० तासिका) 	(खालीलपैकी कोणतीही एक अभ्यासपत्रिका निवडता येईल.) १. भाषाविज्ञान २. आधुनिक मराठी साहित्य ३. जागतिकीकरण आणि मराठी साहित्य (श्रेयांकने ४, ६० मिनिटांच्या ६० तासिका)	4		मराठी साहित्याचे माध्यमांतर (२ श्रेयांक, ६० मिनिटांच्या ३० तासिका)		FP/CE P:2	22	UG Degree 132
	R: _____ F									

VI	10	4	4				OJT :4	22	
	<ul style="list-style-type: none"> ● मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक १ - मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास -भाग दोन. (श्रेयांक ४, ६० मिनिटांच्या ६० तासिका) ● मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक २ - पाश्चात्य साहित्यशास्त्र (श्रेयांक ४, ६० मिनिटांच्या ६० तासिका) ● मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक ३ - साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : ग्रामीण साहित्यप्रवाह आणि महानगरी साहित्यप्रवाह (२ श्रेयांक, ६० मिनिटांच्या ३० तासिका) 	(खालीलपैकी कोणतीही एक अभ्यासपत्रिका निवडता येईल.) १. मराठी व्याकरण २. उत्तरआधुनिक मराठी साहित्य ३. लोकप्रिय साहित्य (श्रेयांकने ४, ६० मिनिटांच्या ६० तासिका)							
Cum Cr.	48	8	18	12	8+6	8+4+2	8+6+4	132	
Exit option: Award of UG Degree in Major with 132 credits OR Continue with Major and Minor									

[Abbreviation - OE – Open Electives, VSC – Vocation Skill Course, SEC – Skill Enhancement Course, (VSEC), AEC – Ability Enhancement Course, VEC – Value Education Course, IKS – Indian Knowledge System, OJT – on Job Training, FP – Field Project, CEP – Continuing Education Program, CC – Co-Curricular, RP – Research Project]

Sem. – I

Name of the course: नाटक या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास

Sr	Heading	Particulars
1.	Description of course	<p>नवीन शैक्षणिक धोरण २०२०नुसार कला पदवीसाठी मराठी मुख्य विषय निवडणाऱ्या विद्यार्थ्यांना पहिल्या सत्रात 'नाटक या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास' ही अभ्यासपत्रिका अध्ययनासाठी असेल.</p> <p>प्राचीन काळापासून भारतीय व पाश्चात्य परंपरेत 'नाटक' हा एक महत्त्वाचा साहित्यप्रकार राहिला आहे. मराठी भाषेतही नाटक या महत्त्वाच्या साहित्यप्रकाराची समृद्ध परंपरा आहे. म्हणून मराठी भाषा आणि साहित्याचे अध्ययन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी नाटक या साहित्यप्रकाराचे अध्ययन महत्त्वाचे ठरते. 'नाटक या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास' या अभ्यासपत्रिकेत 'नाटक' या साहित्यप्रकाराचे तात्त्विक स्वरूप व निवडलेल्या नाट्य साहित्यकृतीचा अभ्यास अध्ययनासाठी असेल.</p>
2.	Vertical	Major Mandatory
3.	Type	Theory
4.	Credit	04 (1 credit = 15 Hours for Theory in a semester)
5.	Hours Allotted	60
6.	Marks Allotted	100
7.	Course Objectives	<p>१. नाटक या साहित्यप्रकाराची संकल्पना समजून घेणे.</p> <p>२. नाटक या साहित्यप्रकाराच्या स्वरूपवैशिष्ट्यांचा परिचय करून देणे.</p> <p>३. नाटक या साहित्यप्रकाराच्या संहिता आणि प्रयोग या दोन अंगांचा परिचय करून देणे.</p> <p>४. विद्यार्थ्यांना नाटकाचा आशय समजून घेता येणे, रसग्रहण व विश्लेषण करता येणे.</p>
8.	Course Outcomes	<p>१. नाटक या साहित्यप्रकाराची संकल्पना विद्यार्थी समजून घेतील.</p> <p>२. नाटक या साहित्यप्रकाराचे वेगळेपण विद्यार्थ्यांना शिकता येईल.</p> <p>३. विद्यार्थ्यांना नाटक या साहित्यप्रकाराची रचनावैशिष्ट्ये समजून घेता येतील.</p> <p>४. नाटकातील व्यक्ती, समाज, संस्कृती, राजकारण, हितसंबंध, विचारसरणी इत्यादीचे विद्यार्थ्यांना विश्लेषण करता येईल, त्याविषयीचे भान निर्माण होईल.</p>
9.	Modules	<p>घटक १ : नाटक या साहित्यप्रकाराचे तात्त्विक विवेचन</p> <p>अ) नाटक या साहित्यप्रकाराचे स्वरूप</p> <p>१. नाटकाची संकल्पना, नाटकाची दोन रूपे : संहिता व प्रयोग</p> <p>२. नाट्य संहितेतील घटक : विषयसूत्र, संविधानक (कथानक), पात्र, संवाद, भाषा, काल-अवकाश, रंगसूचना.</p> <p>आ) नाटकाचे प्रकार</p> <p>१. शोकात्मिका (Tragedy), सुखात्मिका (Comedy), प्रहसन (Farce), अतिरंजित नाट्य (Melodrama), वगनाट्य, चर्चा नाट्य, दीर्घक, एकांकिका</p>

		<p>(६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p> <p>घटक २ : नाटकाच्या संहितेचा अभ्यास १ विच्छा माझी पुरी करा - वसंत सबनीस (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p> <p>घटक ३ : नाटकाच्या संहितेचा अभ्यास २ ढोलताशे - चं.प्र. देशपांडे (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p> <p>घटक ४ : दोन एकांकिकांचा अभ्यास १. उतारा - प्रेमानंद गज्वी २. आकडा – राजकुमार तांगडे (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p>
10.	Text books	<ul style="list-style-type: none"> ● विच्छा माझी पुरी करा, वसंत सबनीस, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, १९९४ ● ढोलताशे, चं. प्र. देशपांडे, लोक वाङ्मय गृह, मुंबई, २००८ ● उतारा, प्रेमानंद गज्वी, समग्र एकांकिका, प्रेमानंद गज्वी, विजय प्रकाशन, नागपूर, २०११ ● आकडा, आकडा आणि इतर एकांकिका, राजकुमार तांगडे, जनशक्ती वाचक चळवळ, औरंगाबाद
11.	Reference books	<p>१. नाटकातील चिन्हं, राजीव नाईक, संदर्भ प्रकाशन, ठाणे, १९९४</p> <p>२. भारतीय प्रयोगकलांचा परिचय व इतिहास : नाट्य, राजीव नाईक, प्रवीण भोळे, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, २०१०</p> <p>३. मराठी वाङ्मयकोश : खंड-४ (समीक्षा-संज्ञा), (संपा.) विजया राज्याध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई, २००२</p> <p>४. वाङ्मयीन संज्ञा-संकल्पना कोश, (संपा.) प्रभा गणोरकर आणि अन्य, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, २००१</p> <p>५. नाटक : एक वाङ्मयप्रकार, दत्ता भगत; यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ, नाशिक, २००२</p> <p>६. रङ्नायक, (संपा.) राजीव नाईक आणि इतर, आविष्कार प्रकाशन, मुंबई, १९८८</p> <p>७. नाटक आणि रंगभूमी परिभाषासंग्रह, विलास खोले; , महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ मुंबई, २०२०</p> <p>८. मराठी रंगभूमीच्या तीस रात्री : मकरंद साठे - खंड १, २, ३, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, २०११</p> <p>९. मराठी नाटक आणि रंगभूमीचा इतिहास (आरंभापासून १९९० पर्यंत), प्रा. दत्ता भगत, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई, २०१९</p> <p>१०. An Anatomy of Drama, Martin Esslin, Hill & Wang, New York, 1977</p> <p>११. The Elements of Drama, Styan J.L., Cambridge University Press, London, 1960</p> <p>१२. ढोलताशे, शीतल पावसकर भोसले, नवअनुष्ठुभ, जानेवारी - फेब्रुवारी २००८</p> <p>१३. ढोलताशे या नाटकावरील संहिता विश्लेषण, नाटक कालचं आणि आजचं, मराठी</p>

		<p>विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि सायन प्रकाशन, डिसेंबर २०११ १४. ढोलताशे : अस्सल प्रायोगिकतेचा अनुभव देणारी संहिता, नाटक सांगोपांग, नीलकंठ कदम, शब्दालय प्रकाशन, २०२३ १५. अंक एकांक, (संपा.) म.द. हातकलंगणेकर आणि इतर, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई १६. मिसा Online गप्पा - ७ : राजकुमार तांगडे https://youtu.be/uTAUIMKM5rM?si=GdaKZp66v1132lsB</p>
12.	Internal Continuous Assessment: 40%	Semester End Examination: 60% (वेळ दोन तास)
13.	<p>अंतर्गत चाचणी परीक्षा : ४० गुण चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)</p>	
14.	<p>बहिर्गत परीक्षा : ६० गुण (वेळ दोन तास)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● प्रत्येकी १५ गुणांचे सहा प्रश्न द्यावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही चार प्रश्न सोडवावेत. ● पहिले चार प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले दीर्घोत्तरी प्रश्न विचारावेत. ● प्रश्न क्र. ५ सर्व घटकांवर आधारित टिपांचा असावा. (चारपैकी दोन) गुण १५ ● प्रश्न क्र. ६ सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 	

Name of the course: विनोदी साहित्याचा परिचय

Sr	Heading	Particulars
1.	Description of course	आधुनिक मराठी साहित्यात विनोदी लेखनाची समृद्ध परंपरा आहे. समाजजीवनातील विसंगतींवर नेमके बोट ठेवत हसवता हसवता वाचकांचे प्रबोधन करणारे लेखन अनेक लेखकांनी आपापल्या काळात समर्थपणे केले आहे. या परंपरेची विद्यार्थ्यांना ओळख व्हावी आणि विनोदाचे रसग्रहण करता करता त्यामागील मर्मग्राही चिकित्सक वृत्ती समजून घेता यावी हे या अभ्यासपत्रिकेचे प्रयोजन आहे.
2.	Vertical	Major Mandatory
3.	Type	Theory
4.	Credit	02 (1 credit = 15 Hours for Theory in a semester)
5.	Hours Allotted	30
6.	Marks Allotted	50
7.	Course Objectives	१. आधुनिक मराठी साहित्यातील विनोदी लेखनाच्या परंपरेचा परिचय करून देणे. २. या परंपरेतील विनोदाची वैशिष्ट्ये समजून घेणे. ३. विनोदाचे वेगवेगळ्या काळ आणि परिस्थितीतील उपयोजन लक्षात घेणे. ४. रंजनातून प्रबोधनाकडे जाणाऱ्या प्रगल्भ विनोदाची समज विकसित करणे.
8.	Course Outcomes	१. विद्यार्थ्यांना आधुनिक मराठी साहित्यातील विनोदी लेखनाच्या परंपरेचा परिचय होईल. २. विद्यार्थ्यांना या परंपरेतील विनोदाची वैशिष्ट्ये आत्मसात करता येतील. ३. विद्यार्थ्यांना वेगवेगळ्या काळात आणि परिस्थितीत विनोदाचे केले गेलेले उपयोजन ज्ञात होईल. ४. रंजनातून प्रबोधनाकडे जाणाऱ्या प्रगल्भ विनोदाची समज विकसित होईल.
9.	Modules	घटक एक : विनोदी साहित्य - स्वरूपविशेष (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १ घटक दोन : मराठीतील निवडक विनोदी साहित्य : १. श्री. कृ. कोल्हटकर – कुलूप २. चिं.वि. जोशी – सरकारी पाहुणे ३. आचार्य अत्रे – कावळ्यांची शाळा ४. बाळ गाडगीळ - पाण्यासाठी दाही दिशा ५. द. मा. मिरासदार – माझ्या बापाची पेंड ६. शंकर पाटील – धिंड ७. वामन होवाळ - हिसका ८. मंगला गोडबोले – वृद्धभारती ९. मुकुंद टांकसाळे – मासिक भविष्य १०. द्वारकानाथ संझगिरी – डाय इटींग की डाएटिंग (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १

10.	Text books	N.A.
11.	Reference books	<p>१. विनोद : तत्त्व आणि स्वरूप, गो. मा. पवार, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई.</p> <p>२. मराठी विनोद : विविध आविष्कार रूपे, गो. मा. पवार, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई.</p> <p>३. मराठी विनोद, उषा कुलकर्णी, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे.</p> <p>४. विनोद तत्त्वज्ञान, बाळ गाडगीळ, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे.</p> <p>५. विनोद गाथा, प्र. के. अत्रे, परचुरे प्रकाशन मंदिर, मुंबई.</p> <p>६. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - खंड सातवा (१९५० - २०००) भाग तिसरा. (संपा.)</p> <p>रा. ग. जाधव, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, २०१०</p> <p>७. साहित्य - अध्यापन आणि प्रकार (वा. ल. कुळकर्णी गौरवग्रंथ), (संपा.) श्री. पु. भागवत, सुधार रसाळ, मंगेश पाडगावकर, शिल्पा तेंडुलकर, अंजली कीर्तने, पॉप्युलर प्रकाशन आणि मौज प्रकाशन, मुंबई १९८७</p> <p>८. धिंड, शंकर पाटील, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, चौथी आवृत्ती (पुनर्मुद्रण), २००९</p> <p>९. बेनवाड, वामन होवाळ, १९७३</p>
12.	Internal Continuous Assessment: 40%	Semester End Examination: 60% (वेळ एक तास)
13.	<p>अंतर्गत चाचणी परीक्षा : २० गुण</p> <p>चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा</p> <p>उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)</p>	
14.	<p>बाह्य परीक्षा : ३० गुण (वेळ एक तास)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. ● पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. ● तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 	

Name of the course: मराठी भाषा आणि संगणक - १

Sr	Heading	Particulars
1.	Description of course	आजचे युग हे संगणकाचे युग मानले जाते. आजच्या काळात मानवी जीवनाचा बहुतांश भाग संगणकाने व्यापलेला आहे. तसेच भारतात संगणकीय व्यवहारांचा बहुतांश भाग हा इंग्रजी भाषेनेच व्यापलेला आहे. संगणकावर स्थानिक भाषा न वापरल्याने भारतीय स्थानिक भाषांचा विकास खुंटू शकतो आणि त्या केवळ बोली म्हणून तग धरून राहू शकतात. संगणकाला कळणारी मराठी भाषा (देवनागरी लिपी) संगणकामध्ये कशी कार्यान्वित करायची आणि युनिकोडप्रणीत मराठी टंकलेखन कसे करायचे याचा प्राधान्याने विचार व्हावा म्हणून हा अभ्यासक्रम तयार करण्यात आला आहे. मराठी भाषेच्या समयोचित वापरसाठी, संगणकावर हुकूमत मिळवण्यासाठी तसेच संगणकावरील मराठी भाषेचा वापर अधिकाधिक वाढवण्यासाठी हा अभ्यासक्रम उपयुक्त ठरू शकतो.
2.	Vertical	Vocational Skill Course
3.	Type	Theory + Practical
4.	Credit	02 (1 credit = 15 Hours for Theory in a semester) (1 credit = 30 Hours for Practical in a semester)
5.	Hours Allotted	45
6.	Marks Allotted	50
7.	Course Objectives	<ol style="list-style-type: none"> १. मराठी भाषा आणि संगणक यांची मैत्री घडवून आणणे. २. सोशल मीडिया आणि डिजिटल डोमेनशी विद्यार्थ्यांना परिचित करणे. ३. विद्यार्थ्यांना स्वतःचे PPT सादरीकरण बनविण्यासाठी सक्षम करणे. ४. व्यावसायिक हेतूसाठी सोशल मीडिया आणि मराठी युनिकोड वापरण्याच्या दृष्टीने विद्यार्थ्यांची कौशल्ये विकसित करणे. ५. विद्यार्थ्यांना सोशल मीडिया आणि युनिकोड वापर, फायदे आणि जोखीम याबद्दल जागरूक करणे.
8.	Course Outcomes	<ol style="list-style-type: none"> 1. विद्यार्थी युनिकोड टंकलेखन करू शकतील. 2. विद्यार्थ्यांकडे ब्लॉग किंवा सोशल मीडिया खाते प्रभावीपणे सुरू करण्याची आणि चालवण्याची कौशल्ये असतील. 3. विद्यार्थी त्यांच्या सादरीकरणाद्वारे वैयक्तिक आणि व्यावसायिक प्रगती साधण्यास सक्षम बनतील. 4. विद्यार्थी युनिकोड आणि PPTचा वापर फायदेशीर तरीही सुरक्षित मार्गांनी करू शकतील.
9.	Modules	घटक एक : युनिकोड टंकलेखन आणि पॉवर पॉइंट सादरीकरण: परिचय (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १

		घटक दोन : युनिकोड टंकलेखन आणि पॉवर पॉइंट सादरीकरण- प्रात्यक्षिक (६० मिनिटांच्या ३० तासिका) श्रेयांकन १
10.	Text books	N.A.
11.	Reference books	<p>१. आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाच्या विश्वात : दीपक शिकरपूर, उज्ज्वल मराठे, उत्कर्ष प्रकाशन, पुणे, २०१७.</p> <p>२. युनिकोड : तंत्र आणि मंत्र, माधव शिरवळकर, संगणक प्रकाशन, पुणे, २०१०.</p> <p>३. युनिकोड व संगणकावर मराठीचा वापर (पुस्तिका), राममोहन खानापूरकर, मराठी अभ्यास केंद्र, ठाणे.</p> <p>४. https://rmvs.marathi.gov.in/48</p> <p>५. मायक्रोसॉफ्ट पॉवरपॉइंट - विकिपीडिया - Wikipedia https://g.co/kgs/KWtcty</p> <p>६. https://drive.google.com/file/d/1exB-EdkNgRj1FJ-0hm9TuimaqqV1SG2Z/view?usp=sharing</p>
12.	Internal Continuous Assessment: 40%	Semester End Examination: 60% (वेळ एक तास)
13.	<p>अंतर्गत चाचणी परीक्षा : २० गुण</p> <p>चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा</p> <p>उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)</p>	
14.	<p>बहिर्गत परीक्षा ३० गुण (वेळ एक तास)</p> <ul style="list-style-type: none"> • प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. • पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. • तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 	

Name of the course: मुलाखत: पूर्वतयारी आणि शब्दांकन कौशल्य

Sr	Heading	Particulars
1.	Description of course	विद्यार्थ्यांना विविध कौशल्यांचा परिचय करून देणे हे नवे शैक्षणिक धोरण २०२० मध्ये अधोरेखित केलेले एक महत्वाचे सूत्र आहे. हे सूत्र प्रमाणभूत मानून विद्यार्थ्यांमधील लेखनकौशल्य आणि संभाषणकौशल्य विकसित करण्यास पूरक शैक्षणिक वातावरण निर्माण होईल अशा प्रकारच्या अभ्यासपत्रिकांची आखणी करण्यात आली आहे. प्रस्तुत अभ्यासपत्रिकेत मुलाखत घेणे आणि शब्दांकन करणे या प्रक्रियांशी संबंधित कौशल्यांचा, विशेषतः भाषिक कौशल्यांचा परिचय करून देणारे अभ्यासघटक निश्चित करण्यात आले आहेत. या कौशल्यांचा सैद्धांतिक आणि उपयोजित स्वरूपातील शैक्षणिक अनुभव घेण्याची संधी या अभ्यासपत्रिकेअंतर्गत विद्यार्थ्यांना उपलब्ध होणार आहे. मुलाखत घेणे आणि शब्दांकन करणे या प्रक्रियांशी संबंधित कौशल्यांना व्यावसायिक पातळीवर महत्वाचे स्थान आहे. या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन करताना विद्यार्थ्यांना प्राप्त होणारे अनुभव त्यांना संबंधित भाषिक कौशल्यांचे व्यावसायिक उपयोजन करण्यासाठी प्रेरणा देऊ शकतील.
2.	Vertical	Skill Enhancement Course
3.	Type	Theory
4.	Credit	02 (1 credit = 15 Hours for Theory in a semester)
5.	Hours Allotted	30
6.	Marks Allotted	50
7.	Course Objectives	१. विद्यार्थ्यांना मुलाखत या संभाषणप्रकाराच्या स्वरूपाचा परिचय करून देणे. २. मुलाखतकाराने करावयाच्या पूर्वतयारीची विद्यार्थ्यांना ओळख करून देणे. ३. विद्यार्थ्यांना शब्दांकन ही संकल्पना आणि शब्दांकन करण्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या कौशल्यांचा परिचय करून देणे. ४. विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष शब्दांकन करण्यासाठी प्रोत्साहित करणे.
8.	Course Outcomes	१. विद्यार्थ्यांना मुलाखत या संभाषणप्रकाराच्या स्वरूपाचा परिचय होईल. २. मुलाखतकाराने करावयाच्या पूर्वतयारीची विद्यार्थ्यांना ओळख होईल. ३. विद्यार्थ्यांना शब्दांकनाची संकल्पना आणि शब्दांकन करण्यासाठी आवश्यक असणारी कौशल्ये परिचित होतील. ४. विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष शब्दांकन करण्यासाठी प्रेरणा मिळेल.
9.	Modules	घटक एक : मुलाखत - पूर्वतयारी (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १ घटक दोन : शब्दांकन : संकल्पना, स्वरूपविशेष आणि शब्दांकनांच्या प्रकारांचा परिचय (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १
10.	Text books	N.A.

11.	Reference books	<ol style="list-style-type: none"> १. 'शब्दांकन', शब्दरूची, ऑगस्ट, २०१८ २. आम्हीही इतिहास घडवला, उर्मिला पवार, मीनाक्षी मून, सुगावा प्रकाशन, १९८१ ३. शब्दांकित, नीतिन दत्तात्रेय आरेकर, डिंपल पब्लिकेशन, मुंबई, २०२२ ४. माझं क्षितिज, नीतिन दत्तात्रेय आरेकर, अरुण शेवते(संपा.), डिंपल पब्लिकेशन, मुंबई, २०२२ ५. 'मास्तरांची सावली', शब्दांकन -नेहा सावंत, डिंपल पब्लिकेशन, मुंबई, २०१४ ६. 'सांगायची गोष्ट म्हणजे', शब्दांकन- नेहा सावंत, डिंपल पब्लिकेशन, मुंबई, २०१२ ७. मी तो हमाल, आप्पा कोरपे, शब्दांकन - अश्विनी कावळे, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर, २०१५ ८. पोलादी बाया, दिपा पवार, हरिती प्रकाशन, पुणे ९. व्यावहारिक मराठी, ल.रा. नसिराबादकर, भाषाविकास संशोधन संस्था, कोल्हापूर, २०२३
12.	Internal Continuous Assessment: 40%	Semester End Examination: 60% (वेळ एक तास)
13.	<p>अंतर्गत चाचणी परीक्षा : २० गुण</p> <p>चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा</p> <p>उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)</p>	
14.	<p>बहिर्गत परीक्षा 30 गुण (वेळ एक तास)</p> <ul style="list-style-type: none"> • प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. • पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. • तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 	

Sem. – II

Name of the course: कविता या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास

Sr	Heading	Particulars
1.	Description of course	<p>नवीन शैक्षणिक धोरण २०२० नुसार कला पदवीसाठी मराठी मुख्य विषय निवडणाऱ्या विद्यार्थ्यांना दुसऱ्या सत्रात 'कविता या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास' ही अभ्यासपत्रिका अध्ययनासाठी असेल.</p> <p>प्राचीन काळापासून भारतीय व पाश्चात्य परंपरेत तसेच जगातील सर्व बोलल्या, लिहिल्या जाणाऱ्या भाषेत कविता, गीत, गाणे हा एक महत्त्वाचा लिखित, मौखिक रचनाप्रकार आढळून येतो. मराठी भाषेतही कविता, गीत, गाण्याची समृद्ध आणि वैविध्यपूर्ण परंपरा आहे. तसेच आधुनिक मराठी भाषेतही 'कविता' हा महत्त्वाचा साहित्यप्रकार म्हणून अस्तित्वात आहे. म्हणून मराठी भाषा आणि साहित्याचे अध्ययन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी 'कविता' या साहित्यप्रकाराचे अध्ययन महत्त्वाचे ठरते. 'कविता या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास' या अभ्यासपत्रिकेत कविता या साहित्यप्रकाराचे तात्त्विक स्वरूप आणि मराठीतील महत्त्वाच्या व वैविध्यपूर्ण अभिव्यक्ती असलेल्या निवडक कवी - कवयित्रींच्या कविता अध्ययनासाठी असतील.</p>
2.	Vertical	Major Mandatory
3.	Type	Theory
4.	Credit	04 (1 credit = 15 Hours for Theory in a semester)
5.	Hours Allotted	60
6.	Marks Allotted	100
7.	Course Objectives	<p>१. कविता या साहित्यप्रकाराची संकल्पना समजणे.</p> <p>२. कविता या साहित्यप्रकाराच्या स्वरूपवैशिष्ट्यांचा परिचय करून देणे.</p> <p>३. कविता या साहित्यप्रकाराच्या रचनावैशिष्ट्यांचा परिचय करून देणे.</p> <p>४. विद्यार्थ्यांना कविता या साहित्यप्रकाराचा आशय समजणे, रसास्वाद घेता येणे व विश्लेषण करता येणे.</p>
8.	Course Outcomes	<p>१. कविता या साहित्यप्रकाराची संकल्पना विद्यार्थ्यांना समजेल.</p> <p>२. कविता या साहित्यप्रकाराचे अन्य साहित्यप्रकारांपेक्षा असलेले वेगळेपण विद्यार्थ्यांना शिकता येईल.</p> <p>३. विद्यार्थ्यांना कविता या साहित्यप्रकाराची रचनावैशिष्ट्ये समजून घेता येतील.</p> <p>४. कवितेतील भावना, संवेदना, भावाभिव्यक्ती, समाज, संस्कृती, राजकारण, हितसंबंध, विचारसरणी इत्यादी संदर्भांचे भान विद्यार्थ्यांना येईल. तसेच त्यांचे विश्लेषण करण्याची क्षमता विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण होऊ शकेल.</p>
9.	Modules	<p>Module 1. (घटक १) : कविता या साहित्यप्रकाराचे तात्त्विक</p> <p>१. कविता या साहित्यप्रकाराची संकल्पना</p> <p>२. कविता या साहित्यप्रकाराची रचना वैशिष्ट्ये</p> <p>३. कवितेच्या संहितेतील घटक</p> <p>४. कवितेचे प्रकार उपप्रकार</p> <p>(६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p>

		<p>Module 2. (घटक २) : चार कवी - कवयित्रीच्या प्रत्येकी तीन कविता</p> <p>अ) जोतीराव फुले</p> <ol style="list-style-type: none"> १. नीति (अखंड १, २, ३) २. समाधान (अखंड १, २, ३) ३. उद्योग (अखंड १, २, ३) <p>आ) केशवसुत</p> <ol style="list-style-type: none"> १. नवा शिपाई २. झपूझा ३. हरपले श्रेय <p>इ) बहिणाबाई चौधरी</p> <ol style="list-style-type: none"> १. कशाले काय म्हणू नही २. आता माझा माले जीव ३. धरत्रीले दंडवत <p>ई) बालकवी</p> <ol style="list-style-type: none"> १. श्रावणमासी हर्ष मानसी २. फुलराणी ३. उदासीनता <p>(६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p> <p>Module 3. (घटक ३) : चार कवी - कवयित्रीच्या प्रत्येकी तीन कविता</p> <p>अ) बा० सी० मर्ढेकर</p> <ol style="list-style-type: none"> १. आला आषाढ श्रावण २. कुणिं मारावें कुणी मरावें ३. आहे बुद्धीशी इमान <p>आ) इंदिरा संत</p> <ol style="list-style-type: none"> १. ऐक जरा ना... २. नको नको रे पावसा ३. सांगावा <p>इ) विंदा करंदीकर</p> <ol style="list-style-type: none"> १. माझ्या मना बन दगड २. कावेरी डोंगरे ३. साठीचा गझल <p>ई) नारायण सुर्वे</p> <ol style="list-style-type: none"> १. दोन दिवस २. त्यानें यावें ३. सूर्यकुलातील लोक <p>(६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p> <p>Module 4. (घटक ४) : चार कवी - कवयित्रीच्या प्रत्येकी तीन कविता</p> <p>अ) विठ्ठल वाघ</p> <ol style="list-style-type: none"> १. तिफन
--	--	--

		<p>२. खापराचे दिवे</p> <p>३. मेंढरं</p> <p>आ) नामदेव ढसाळ</p> <p>१. रक्तात पेटलेल्या अगणित सूर्यांनो</p> <p>२. माझी मऊभोर स्वच्छ पिसे</p> <p>३. डॉ. आंबेडकर १९९५</p> <p>इ) अनुराधा पाटील</p> <p>१. माझ्या डोळ्यांसमोरून सरकत जातात</p> <p>२. पोरी</p> <p>३. बाई तसं तर</p> <p>ई) वाहरू सोनावणे</p> <p>१. स्टेज</p> <p>२. आई, पहिली लढाई आपलीच</p> <p>३. जीवनाचा शोध घेताना</p> <p>(६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p>
10.	Text books	• N.A.
11.	Reference books	<p>१. कवितेविषयी, वसंत आबाजी डहाके, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद, १९९९</p> <p>२. कविता : संकल्पना, निर्मिती आणि समीक्षा, वसंत पाटणकर, मुंबई विद्यापीठ व अनुभव प्रकाशन, मुंबई, १९९५</p> <p>३. कवितेचा शोध, वसंत पाटणकर, मौज प्रकाशन, मुंबई, २०११</p> <p>४. कविता आणि प्रतिमा, सुधीर रसाळ, मौज प्रकाशन, मुंबई</p> <p>५. साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार (वा. ल. कुलकर्णी गौरव ग्रंथ) पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई.</p> <p>६. मराठी वाङ्मयकोश : खंड-४ (समीक्षा-संज्ञा), (संपा.) विजया राज्याध्यक्ष, म.रा. सा. सं. मंडळ, मुंबई, २००२</p> <p>७. वाङ्मयीन संज्ञा-संकल्पना कोश, (संपा.) प्रभा गणोरकर आणि अन्य, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, २००१</p>
12.	Internal Continuous Assessment: 40%	Semester End Examination: 60% (वेळ दोन तास)
13.	<p>अंतर्गत चाचणी परीक्षा : ४० गुण</p> <p>चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा</p> <p>उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)</p>	
14.	<p>बहिर्गत परीक्षा : ६० गुण (वेळ दोन तास)</p> <ul style="list-style-type: none"> • प्रत्येकी १५ गुणांचे सहा प्रश्न द्यावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही चार प्रश्न सोडवावेत. • पहिले चार प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले दीर्घोत्तरी प्रश्न विचारावेत. 	

	<ul style="list-style-type: none">• प्रश्न क्र. ५ सर्व घटकांवर आधारित टिपांचा असावा. (चारपैकी दोन) गुण १५• प्रश्न क्र. ६ सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५)
15.	

Name of the course: **व्यक्तिचित्रणपर साहित्याचा अभ्यास**

Sr	Heading	Particulars
1.	Description of course	मराठी वाङ्मयातील 'ललित गद्या'ची परंपरा प्रदीर्घ काळापासून सुरू आहे. ललित गद्यातील अनेक उपप्रकारांपैकी 'व्यक्तिचित्रे' हा महत्त्वाचा प्रकार आहे. मराठीतील प्रथितयश लेखकांनी हाताळलेला आणि लोकप्रिय ठरलेला हा प्रकार आजही वेगवेगळ्या रूपात महत्त्वाचा ठरतो. व्यक्तिकेंद्री असूनही सामाजिक वृत्ती-प्रवृत्तींवर प्रकाश टाकण्याची क्षमता त्यात असल्याने व्यक्ती आणि समाज यांतील परस्परनात्याचे विद्यार्थ्यांना आकलन होऊ शकते. व्यक्तिचित्रे या लेखनप्रकाराची वैशिष्ट्ये आणि शैली विद्यार्थ्यांना समजून घेता यावी ही या अभ्यासपत्रिकेमागील भूमिका आहे.
2.	Vertical	Major Mandatory
3.	Type	Theory
4.	Credit	02 (1 credit = 15 Hours for Theory in a semester)
5.	Hours Allotted	30
6.	Marks Allotted	50
7.	Course Objectives	१. मराठी साहित्यातील 'व्यक्तिचित्रे' या लेखनप्रकाराचा परिचय करून देणे. २. या लेखनप्रकाराची वैशिष्ट्ये आणि शैली समजून घेणे. ३. सामाजिक भान विकसित करण्यात या लेखनप्रकाराचे योगदान समजून घेणे . ४. या लेखनाच्या वैशिष्ट्यांचा गद्यलेखनात वापर करण्यासाठी विद्यार्थ्यांना प्रवृत्त करणे.
8.	Course Outcomes	१. विद्यार्थ्यांना मराठी साहित्यातील 'व्यक्तिचित्रे' या लेखनप्रकाराचा परिचय होईल. २. विद्यार्थ्यांना या लेखनप्रकाराची वैशिष्ट्ये आणि शैली आत्मसात करता येईल. ३. या अभ्यासपत्रिकेच्या माध्यमातून व्यक्ती आणि समाज यांच्यामधील परस्परनात्याचे विद्यार्थ्यांना आकलन होईल. ४. विद्यार्थ्यांना व्यक्तिचित्रणपर गद्यलेखनाच्या वैशिष्ट्यांचा वापर करण्याची प्रेरणा मिळेल.
9.	Modules	घटक एक : ललित गद्य - व्यक्तिचित्रे - संकल्पना व स्वरूप (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १ घटक दोन : आप्त - अनिल अवचट (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १
10.	Text books	आप्त - अनिल अवचट
11.	Reference books	१. ललित गद्याचे तात्त्विक स्वरूप आणि मराठी लघुनिबंधाचा इतिहास, आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, १९९५ २. मुक्तगद्य : संकल्पना आणि उपयोजन, वि. शं. चौगुले, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई, २००८ ३. जागतिकीकरणानंतरचे मराठी साहित्य - प्रा. प्रल्हाद लुलेकर गौरवग्रंथ, (संपा.) नागनाथ कोत्तापल्ले आणि दत्ता भगत, सायन पब्लिकेशन, पुणे, २०१७

		<p>४. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - खंड सातवा (१९५० -२०००) भाग तिसरा. (संपा.) रा. ग. जाधव, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, २०१०</p> <p>५. व्यक्तिचित्रणपर साहित्याचा अभ्यास : आजचे मराठी ललित गद्य काही विचार, वा. ल. कुलकर्णी, मराठी साहित्य पत्रिका, पुणे, १९६१</p> <p>६. साहित्य - अध्यापन आणि प्रकार (वा. ल. कुळकर्णी गौरवग्रंथ), (संपा.) श्री. पु. भागवत, सुधार रसाळ, मंगेश पाडगावकर, शिल्पा तेंडुलकर, अंजली कीर्तने, पॉप्युलर प्रकाशन आणि मौज प्रकाशन, मुंबई १९८७</p> <p>७. वाङ्मयीन संज्ञा-संकल्पना कोश, संपा. प्रभा गणोरकर, वसंत आबाजी डहाके व इतर, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, २००१</p>
12.	Internal Continuous Assessment: 40%	Semester End Examination: 60% (वेळ एक तास)
13.	<p>अंतर्गत चाचणी परीक्षा : २० गुण</p> <p>चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा</p> <p>उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)</p>	
14.	<p>बहिर्गत परीक्षा : ३० गुण (वेळ एक तास)</p> <ul style="list-style-type: none"> • प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. • पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. • तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 	

Name of the course: मराठी भाषा आणि संगणक - २

Sr	Heading	Particulars
15.	Description of course	मराठी ही अनेक देशांत बोलली जाणारी भाषा आहे जी आजच्या डिजिटल जगात लोकांना जोडते. सोशल मीडिया आपल्या वैयक्तिक आयुष्यात अभिव्यक्त होण्यासाठी महत्वाची भूमिका बजावते. आजच्या डिजिटल युगात युनिकोड लेखन केवळ व्यावसायिक जगात आपल्याला मदत करत नाही, तर वैयक्तिक अभिव्यक्तीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या अनेक प्लॅटफॉर्ममध्ये ते आपल्याला उपयोगी ठरते. सोशल मीडिया तसेच वैयक्तिक अभिव्यक्तीमध्ये संप्रेषण कौशल्ये विकसित करण्यासाठी हा अभ्यासक्रम आहे. यामध्ये विद्यार्थ्यांचे लेखन कौशल्य सुधारणे, संगणकाशी मराठीतून मैत्री होणे अपेक्षित आहे. सामाजिक क्षेत्रात आपले कौशल्य सादरीकरणाच्या माध्यमातून दाखवता येणे अपेक्षित आहे. विद्यार्थ्यांची रोजगारक्षमता वाढवणे आणि स्थानिक क्षेत्रात अत्यंत आवश्यक असलेली धार देणे, राष्ट्रीय आणि जागतिक बाजारपेठांत काम करण्यास विद्यार्थ्यांना तयार करणे, यादृष्टीने या अभ्यासपत्रिकेचा आराखडा तयार केला आहे.
16.	Vertical	Vocational Skill Course
17.	Type	Theory +Practical
18.	Credit	02 (1 credit = 15 Hours for Theory in a semester) (1 credit = 30 Hours for Practical in a semester)
19.	Hours Allotted	45
20.	Marks Allotted	50
21.	Course Objectives	१. विद्यार्थ्यांना संगणकावर मराठी भाषेचा अधिकाधिक वापर करण्यासाठी प्रवृत्त करणे. २. विद्यार्थ्यांना डीटीपी करण्यास शिकवणे. ३. विद्यार्थ्यांना त्यांचे स्वतःचे सादरीकरण युनिकोड माध्यमातून करण्यास सक्षम करणे. ४. विद्यार्थ्यांना लेखनाचे विविध ले-आउट शिकविणे.
22.	Course Outcomes	१. संगणकावर मराठी भाषेचा अधिकाधिक वापर करण्याच्या संदर्भात विद्यार्थी जागरूक होतील. २. विद्यार्थ्यांकडे डीटीपी प्रभावीपणे वापरण्याची कौशल्ये असतील. ३. विद्यार्थी युनिकोडचा वापर फायदेशीर तरीही सुरक्षित मार्गांनी करू शकतील. ४. विद्यार्थी सादरीकरणासाठी अक्षरजुळणी आणि मांडणीचा (layout) वापर करू शकतील.
23.	Modules	घटक एक : डीटीपी(Desktop Publishing), अक्षरजुळणी आणि मांडणी (layout) : परिचय (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १ घटक दोन :

		डीटीपी (Desktop Publishing), अक्षरजुळणी आणि मांडणी (layout) यांचा प्रात्यक्षिकासह अभ्यास (६० मिनिटांच्या ३० तासिका) श्रेयांकन १
24.	Text books	N.A.
25.	Reference books	१. आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाच्या विश्वात : दीपक शिकरपूर, उज्ज्वल मराठे, उत्कर्ष प्रकाशन, पुणे, २०१७. २. युनिकोड : तंत्र आणि मंत्र, माधव शिरवळकर, संगणक प्रकाशन, पुणे, २०१०. ३. युनिकोड व संगणकावर मराठीचा वापर (पुस्तिका), राममोहन खानापूरकर, मराठी अभ्यास केंद्र, ठाणे. ४. https://rmvs.marathi.gov.in/48 ५. मायक्रोसॉफ्ट पॉवरपॉइंट - विकिपीडिया - Wikipedia https://g.co/kgs/KWtcty ६. https://drive.google.com/file/d/1exB-EdkNgRj1FJ-0hm9TuimaqqV1SG2Z/view?usp=sharing
26.	Internal Continuous Assessment: 40%	Semester End Examination: 60% (वेळ एक तास)
27.	अंतर्गत चाचणी परीक्षा : २० गुण चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)	
28.	बहिर्गत परीक्षा ३० गुण (वेळ एक तास) <ul style="list-style-type: none">प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत.पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत.तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५)	

Name of the course: निबंधलेखन आणि मुलाखत

Sr	Heading	Particulars
1.	Description of course	नवे शैक्षणिक धोरण २०२० नुसार विषयनिहाय कौशल्यांचा परिचय आणि विकास घडवून आणणारा अभ्यासक्रम निश्चित करणे अपेक्षित आहे. त्यानुसार विविध पातळ्यांवर उपयुक्त ठरू शकणारी लेखनकौशल्ये आणि संभाषणकौशल्ये विकसित करण्यास पूरक शैक्षणिक वातावरण निर्माण होईल अशा प्रकारच्या अभ्यासपत्रिकांची आखणी करण्यास अग्रक्रम देण्यात आला आहे. प्रस्तुत अभ्यासपत्रिकेत मुलाखत देणे आणि निबंधलेखन या प्रक्रियांशी संबंधित कौशल्यांचा, प्रामुख्याने भाषिक कौशल्यांचा परिचय करून देणारे अभ्यासघटक निश्चित करण्यात आले आहेत. या कौशल्यांचा सैद्धांतिक आणि उपयोजित स्वरूपातील शैक्षणिक अनुभव घेण्याची संधी विद्यार्थ्यांना उपलब्ध होणार आहे. विविध प्रकारच्या स्पर्धा परीक्षा तसेच नोकरी मिळविण्याच्या प्रक्रियेतील एक महत्त्वाचा टप्पा यादृष्टीने अनुक्रमे निबंध लिहिणे आणि मुलाखत देणे इत्यादी बाबींना महत्त्वाचे स्थान असते. या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन करताना विद्यार्थ्यांना प्राप्त होणारे अनुभव त्यांना संबंधित भाषिक कौशल्यांचे उपयोजन करण्यासाठी पूरक ठरू शकतील.
2.	Vertical	Skill Enhancement Course
3.	Type	Theory
4.	Credit	02 (1 credit = 15 Hours for Theory in a semester)
5.	Hours Allotted	30
6.	Marks Allotted	50
7.	Course Objectives	<ol style="list-style-type: none"> १. निबंधाच्या विविध प्रकारांचा परिचय करून देणे. २. निबंधप्रकारानुसार बदलणाऱ्या भाषेच्या स्वरूपाची ओळख विद्यार्थ्यांना करून देणे. ३. मुलाखतीच्या तंत्रांचा परिचय विद्यार्थ्यांना करून देणे. ४. विद्यार्थ्यांना निबंध लिहिण्यास आणि मुलाखत देण्यास प्रोत्साहित करणे.
8.	Course Outcomes	<ol style="list-style-type: none"> १. निबंधाच्या विविध प्रकारांचा विद्यार्थ्यांना परिचय होईल. २. निबंधप्रकारानुसार बदलणाऱ्या भाषेच्या स्वरूपाची ओळख विद्यार्थ्यांना होईल . ३. मुलाखत देणे या प्रक्रियेशी संबंधित विविध तंत्रांचा परिचय विद्यार्थ्यांना होईल. ४. विद्यार्थ्यांना निबंध लिहिण्यास आणि प्रत्यक्ष मुलाखत देण्यास प्रेरणा मिळेल.
9.	Modules	<p>घटक एक : निबंधलेखन: निबंधलेखनाच्या प्रकारांसह सैद्धांतिक परिचय व प्रत्यक्ष निबंधलेखन (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p> <p>घटक दोन : स्पर्धा परीक्षांच्या मुलाखतीचे तंत्र व स्वरूप आणि प्रत्यक्ष मुलाखत देणे (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p>
10.	Text books	N.A.
11.	Reference books	<ol style="list-style-type: none"> १. व्यावहारिक मराठी, ल.रा. नसिराबादकर, भाषाविकास संशोधन संस्था, कोल्हापूर, २०२३ २. व्यावहारिक मराठी, (संपा.) स्नेहल तावरे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे

		<p>३. व्यावहारिक मराठी अध्यापनाच्या दिशा, (संपा.) वसंत शेकडे, ऋतू प्रकाशन, अहमदनगर, २०१२</p> <p>४. व्यावहारिक मराठी, (संपा.) कल्याण काळे, द.दि.पुंडे, निराली प्रकाशन, पुणे</p> <p>५. व्यावहारिक मराठी, लीला गोविलकर, जयश्री पाटणकर, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे</p> <p>६. मराठी लेखन दर्शन, चंद्रहास जोशी, मेहता पब्लिकेशन हाऊस, पुणे</p> <p>७. उपयोजित मराठी, संजय लांडगे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे</p> <p>८. अनिवार्य मराठी, लीला गोविलकर, के. सागर पब्लिकेशन, पुणे</p> <p>९. व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी संभाषण व लेखनकौशल्ये, (संपा.) पृथ्वीराज तौर आणि इतर, अथर्व पब्लिकेशन, २०१८.</p>
12.	Internal Continuous Assessment: 40%	Semester End Examination: 60% (वेळ एक तास)
13.	<p>अंतर्गत चाचणी परीक्षा : २० गुण</p> <p>चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा</p> <p>उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)</p>	
14.	<p>बहिर्गत परीक्षा ३० गुण (वेळ एक तास)</p> <ul style="list-style-type: none"> • प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. • पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. • तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 	

नव्या शैक्षणिक धोरणानुसार प्रस्तावित अभ्यासक्रम
विषय : मराठी

Level & Semester	MAJOR MANDATORY)/ MINOR/ ELECTIVE	Title	Credits	Time & Lectures	Topics
स्तर ४.५, सत्र एक	मुख्य अभ्यासपत्रिका - अनिवार्य (MAJOR MANDATORY)	मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक एक : नाटक या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास	एकूण श्रेयांकने ४	६० मिनिटांच्या ६० तासिका	<p>घटक १ : नाटक या साहित्यप्रकाराचे तात्त्विक विवेचन</p> <p>अ) नाटक या साहित्यप्रकाराचे स्वरूप</p> <p>१. नाटकाची संकल्पना, नाटकाची दोन रूपे : संहिता व प्रयोग</p> <p>२. नाट्य संहितेतील घटक : विषयसूत्र, संविधानक (कथानक), पात्र, संवाद, भाषा, काल-अवकाश, रंगसूचना.</p> <p>आ) नाटकाचे प्रकार</p> <p>१. शोकात्मिका , सुखात्मिका , प्रहसन , अतिरंजित नाट्य, वग नाट्य , चर्चा नाट्य, दीर्घांक, एकांकिका (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p> <p>घटक २ : नाटकाच्या संहितेचा अभ्यास १</p> <p>विच्छा माझी पुरी करा - वसंत सबनीस (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p> <p>घटक ३ : नाटकाच्या संहितेचा अभ्यास २</p> <p>ढोलताशे - चं.प्र. देशपांडे (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p> <p>घटक ४ : दोन एकांकिकांचा अभ्यास</p> <p>१. उतारा - प्रेमानंद गजवी</p> <p>२. आकडा - राजकुमार तांगडे (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • अंतर्गत परीक्षा गुण 40 	<p>चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य (Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)</p>			
	<ul style="list-style-type: none"> • बहिर्गत परीक्षा गुण 60 	<ul style="list-style-type: none"> • प्रत्येकी १५ गुणांचे सहा प्रश्न द्यावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही चार प्रश्न सोडवावेत. • पहिले चार प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले दीर्घोत्तरी प्रश्न विचारावेत. 			

		<ul style="list-style-type: none"> • प्रश्न क्र. ५ सर्व घटकांवर आधारित टिपांचा असावा. (चारपैकी दोन) गुण १५ • प्रश्न क्र. ६ सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 			
		<p>मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक दोन : विनोदी साहित्याचा परिचय</p>	<p>एकूण श्रेयांकने २,</p>	<p>६० मिनिटांच्या ३० तासिका</p>	<p>घटक एक : विनोदी साहित्य - स्वरूपविशेष</p> <p>(६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p> <p>घटक दोन : मराठीतील निवडक विनोदी साहित्य :</p> <ol style="list-style-type: none"> १. श्री. कृ. कोल्हटकर - कुलूप २. चिं.वि. जोशी - सरकारी पाहुणे ३. आचार्य अत्रे - कावळ्यांची शाळा ४. बाळ गाडगीळ - पाण्यासाठी दाही दिशा ५. द. मा. मिरासदार - माझ्या बापाची पेंड ६. शंकर पाटील - धिंड ७. वामन होवाळ - हिसका ८. मंगला गोडबोले - वृद्धभारती ९. मुकुंद टांकसाळे - मासिक भविष्य

					१०. द्वारकानाथ संझगिरी – डाय इटींग की डाएटिंग (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १
	<ul style="list-style-type: none"> अंतर्गत परीक्षा 20 गुण 	<p>चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा</p> <p>उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)</p>			
	<ul style="list-style-type: none"> बहिर्गत परीक्षा 30 गुण 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ 			

		स्वरूपाचा असावा. (गुण १५)			
--	--	------------------------------	--	--	--

	मुक्त वैकल्पिक अभ्यासक्रम (OPEN ELECTIVE)	१) स्पर्धा परीक्षा पूर्वतयारी – निबंधलेखन आणि सारांश लेखन २) मराठी चित्रपट गीतांचा अभ्यास ३) नाटक एक प्रयोगजीवी कला १ ४) नाटक एक प्रयोगजीवी कला २ – नाट्य लेखन आणि दिग्दर्शन	श्रेयांकने २, श्रेयांकने २, श्रेयांकने २, श्रेयांकने २,	६० मिनिटांच्या ३० तासिका ६० मिनिटांच्या ३० तासिका ६० मिनिटांच्या ३० तासिका ६० मिनिटांच्या ३० तासिका	
	● अंतर्गत परीक्षा 20 गुण	चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा /प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignme nt) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)			

	<ul style="list-style-type: none"> • बहिर्गत परीक्षा 30 गुण 	<ul style="list-style-type: none"> • प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. • पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. • तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 			
	<p>व्यावसायिक कौशल्य अभ्यासक्रम (VOCATIONAL SKILL COURSE)</p>	<p>अभ्यासपत्रिका एक : मराठी भाषा आणि संगणक - १</p>	<p>श्रेयांकने २,</p>	<p>६० मिनिटांच्या ४५ तासिका</p>	<p>घटक एक : युनिकोड टंकलेखन आणि पॉवर पॉइंट सादरीकरण: परिचय (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p> <p>घटक दोन : युनिकोड टंकलेखन आणि पॉवर पॉइंट सादरीकरण- प्रात्यक्षिक (६० मिनिटांच्या ३० तासिका) श्रेयांकन १</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • अंतर्गत परीक्षा 20 गुण 	<p>चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा</p> <p>उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत</p>			

		मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)			
	<ul style="list-style-type: none"> बहिर्गत परीक्षा 30 गुण 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 			
	कौशल्य विकसन अभ्यासक्रम (SKILL ENHANCEMENT COURSE)	अभ्यासपत्रिका एक – मुलाखत पूर्वतयारी आणि शब्दांकन कौशल्य	श्रेयांकन २,	६० मिनिटांच्या ३० तासिका	घटक एक : मुलाखत - पूर्वतयारी (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १ घटक दोन : शब्दांकन : संकल्पना, स्वरूपविशेष आणि शब्दांकनांच्या प्रकारांचा परिचय (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १
	<ul style="list-style-type: none"> अंतर्गत परीक्षा 20 गुण 	चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignme			

		nt) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)			
	<ul style="list-style-type: none"> बहिर्गत परीक्षा 30 गुण 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 			
	क्षमता विकसन अभ्यासक्रम (ABILITY ENHANCEMENT COURSE)		श्रेयांकन २,	६० मिनिटांच्या ३० तासिका	

	<ul style="list-style-type: none"> अंतर्गत परीक्षा गुण 20 	<p>चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा</p> <p>उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)</p>			
	<ul style="list-style-type: none"> बहिर्गत परीक्षा गुण 30 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 			
	VALUE EDUCATION COURSE		श्रेयांकन २,	६० मिनिटांच्या ३० तासिका	

	<ul style="list-style-type: none"> अंतर्गत परीक्षा 20 गुण 	<p>चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य (Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा</p> <p>उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)</p>			
	<ul style="list-style-type: none"> बहिर्गत परीक्षा 30 गुण 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ 			

		स्वरूपाचा असावा. (गुण १५)			
स्तर ४.५, सत्र दोन	मुख्य अभ्यासपत्रिका अनिवार्य (MAJOR MANDATORY)	मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक एक : कविता या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास	एकूण श्रेयांकने ४,	६० मिनिटांच्या ६० तासिका	<p>Module 1. (घटक १) : कविता या साहित्यप्रकाराचे तात्त्विक</p> <ol style="list-style-type: none"> १. कविता या साहित्यप्रकाराची संकल्पना २. कविता या साहित्यप्रकाराची रचना वैशिष्ट्ये ३. कवितेच्या संहितेतील घटक ४. कवितेचे प्रकार उपप्रकार <p>(६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p> <p>Module 2. (घटक २) : चार कवी - कवयित्रीच्या प्रत्येकी तीन कविता</p> <p>अ) जोतीराव फुले</p> <ol style="list-style-type: none"> १. नीति (अखंड १, २, ३) २. समाधान (अखंड १, २, ३) ३. उद्योग (अखंड १, २, ३) <p>आ) केशवसुत</p> <ol style="list-style-type: none"> १. नवा शिपाई २. झपूझा ३. हरपले श्रेय <p>इ) बहिणाबाई चौधरी</p> <ol style="list-style-type: none"> १. कशाले काय म्हणू नही २. आता माझा माले जीव ३. धरत्रीले दंडवत <p>ई) बालकवी</p> <ol style="list-style-type: none"> १. श्रावणमासी हर्ष मानसी २. फुलराणी ३. उदासीनता <p>(६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p>

				<p>Module 3. (घटक ३) : चार कवी - कवयित्रीच्या प्रत्येकी तीन कविता</p> <p>अ) बा० सी० मर्ढेकर</p> <ol style="list-style-type: none"> १. आला आषाढ श्रावण २. कुणिं मारावें कुणी मरावें ३. आहे बुद्धीशी इमान <p>आ) इंदिरा संत</p> <ol style="list-style-type: none"> १. ऐक जरा ना... २. नको नको रे पावसा ३. सांगावा <p>इ) विंदा करंदीकर</p> <ol style="list-style-type: none"> १. माझ्या मना बन दगड २. कावेरी डोंगरे ३. साठीचा गझल <p>ई) नारायण सुर्वे</p> <ol style="list-style-type: none"> १. दोन दिवस २. त्यानें यावें ३. सूर्यकुलातील लोक <p>(६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १</p> <p>Module 4. (घटक ४) : चार कवी - कवयित्रीच्या प्रत्येकी तीन कविता</p> <p>अ) विठ्ठल वाघ</p> <ol style="list-style-type: none"> १. तिफन २. खापराचे दिवे ३. मेंढरं <p>आ) नामदेव ढसाळ</p> <ol style="list-style-type: none"> १. रक्तात पेटलेल्या अगणित सूर्यांनो २. माझी मऊभोर स्वच्छ पिसे ३. डॉ. आंबेडकर १९९५ <p>इ) अनुराधा पाटील</p> <ol style="list-style-type: none"> १. माझ्या डोळ्यांसमोरून सरकत जातात २. पोरी ३. बाई तसं तर <p>ई) वाहरू सोनावणे</p> <ol style="list-style-type: none"> १. स्टेज २. आई, पहिली लढाई आपलीच
--	--	--	--	---

					३. जीवनाचा शोध घेताना (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १
	<ul style="list-style-type: none"> अंतर्गत परीक्षा 40 गुण 	<p>चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा</p> <p>उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)</p>			
	<ul style="list-style-type: none"> बहिर्गत परीक्षा 60 गुण 	<p>(वेळ दोन तास)</p> <ul style="list-style-type: none"> प्रत्येकी १५ गुणांचे सहा प्रश्न द्यावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही चार प्रश्न सोडवावेत. पहिले चार प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले दीर्घोत्तरी प्रश्न विचारावेत. 			

		<ul style="list-style-type: none"> • प्रश्न क्र. ५ सर्व घटकांवर आधारित टिपांचा असावा. (चारपैकी दोन) गुण १५ • प्रश्न क्र. ६ सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 			
		<p>मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक दोन : व्यक्तिचित्रणपर साहित्याचा अभ्यास</p>	एकूण श्रेयांकने २,	६० मिनिटांच्या ३० तासिका	<p>घटक एक : ललित गद्य - व्यक्तिचित्रे - संकल्पना व स्वरूप</p> <p>(६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १.</p> <p>घटक दोन : अनिल अवचट- आस</p> <p>(६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • अंतर्गत परीक्षा 20 गुण 	<p>चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignme nt) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा</p> <p>उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)</p>			

	<ul style="list-style-type: none"> बहिर्गत परीक्षा 30 गुण 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 			
	दुय्यम अभ्यास पत्रिका (MINOR)	१) पर्यावरण आणि साहित्य २) साहित्यकेंद्री अभ्यास – नाटक ३) तुकारामांच्या निवडक अभागांचा अभ्यास	श्रेयांकने २, श्रेयांकने २, श्रेयांकने २,	६० मिनिटांच्या ३० तासिका ६० मिनिटांच्या ३० तासिका ६० मिनिटांच्या ३० तासिका	
	<ul style="list-style-type: none"> अंतर्गत परीक्षा 20 गुण 	चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य (Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब			

		करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)			
	<ul style="list-style-type: none"> बहिर्गत परीक्षा 30 गुण 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 			
	मुक्त वैकल्पिक अभ्यासक्रम (OPEN ELECTIVE)	<p>१) कार्यक्रम आयोजनासाठी भाषाकौशल्ये</p> <p>२) साहित्य परिचय – प्रवासवर्णन</p> <p>३) नाटक एक प्रयोगजीवी कला ३-रंगमंच, नेपथ्य आणि अभिनय</p> <p>४) नाटक एक प्रयोगजीवी कला ४</p>	<p>श्रेयांकने २,</p> <p>श्रेयांकने २,</p> <p>श्रेयांकने २,</p>	<p>६० मिनिटांच्या ३० तासिका</p> <p>६० मिनिटांच्या ३० तासिका</p> <p>६० मिनिटांच्या ३० तासिका</p>	

		– रंगवेशभूषा आणि प्रकाशयोजना	श्रेयांकने २,	६० मिनिटांच्या ३० तासिका	
	<ul style="list-style-type: none"> अंतर्गत परीक्षा 20 गुण 	<p>चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा /प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignme nt) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा</p> <p>उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)</p>			
	<ul style="list-style-type: none"> बहिर्गत परीक्षा 30 गुण 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 			

	व्यावसायिक कौशल्य अभ्यासक्रम (VOCATIONAL SKILL COURSE)	अभ्यासपत्रिका एक -मराठी भाषा आणि संगणक - २	श्रेयांकने २,	६० मिनिटांच्या ४५ तासिका	घटक एक : डीटीपी (Desktop Publishing), अक्षरजुळणी आणि मांडणी (layout) : परिचय (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १. घटक दोन : डीटीपी (Desktop Publishing) अक्षरजुळणी आणि मांडणी (layout) यांचा प्रात्यक्षिकासह अभ्यास (६० मिनिटांच्या ३० तासिका) श्रेयांकन १.
	● अंतर्गत परीक्षा 20 गुण	चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा /प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)			
	● बहिर्गत परीक्षा 30 गुण	● प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. ● पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत			

		पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. • तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५)			
	कौशल्य विकसन अभ्यासक्रम (SKILL ENHANCEMENT COURSE)	अभ्यासपत्रिका एक - स्पर्धा परीक्षा तयारी : निबंधलेखन आणि मुलाखत	श्रेयांकन २,	६० मिनिटांच्या ३० तासिका	घटक एक : निबंधलेखन: निबंधलेखनाच्या प्रकारांसह सैद्धांतिक परिचय व प्रत्यक्ष निबंधलेखन (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १. घटक दोन : स्पर्धा परीक्षांच्या मुलाखतीचे तंत्र, स्वरूप आणि प्रत्यक्ष मुलाखत देणे (६० मिनिटांच्या १५ तासिका) श्रेयांकन १.
	• अंतर्गत परीक्षा 20 गुण	चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा /प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)			
	• बहिर्गत परीक्षा 30 गुण	• प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी			

		<p>कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत.</p> <ul style="list-style-type: none"> पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 			
	<p>क्षमता विकसन अभ्यासक्रम (ABILITY ENHANCEMENT COURSE)</p>	<p>१) भाषिक कौशल्यांचे उपयोजन -१ (भाषण आणि निवेदन कौशल्ये)</p> <p>२) मुद्रित माध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये</p> <p>३) लेखन कौशल्ये १ (कार्यालयीन लेखनव्यवहार आणि पत्रव्यवहार)</p>	<p>श्रेयांकन २,</p> <p>श्रेयांकन २,</p> <p>श्रेयांकन २,</p>	<p>६० मिनिटांच्या ३० तासिका</p> <p>६० मिनिटांच्या ३० तासिका</p> <p>६० मिनिटांच्या ३० तासिका</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> अंतर्गत परीक्षा 20 गुण 	<p>चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य (Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा</p>			

		उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)			
	<ul style="list-style-type: none"> बहिर्गत परीक्षा 30 गुण 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 			
	VALUE EDUCATION COURSE		श्रेयांकन २,	६० मिनिटांच्या ३० तासिका	
	<ul style="list-style-type: none"> अंतर्गत परीक्षा 20 गुण 	चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य(Assignme			

		<p>nt) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा</p> <p>उपरोक्त कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन पद्धती)</p>			
	<ul style="list-style-type: none"> • बहिर्गत परीक्षा 30 गुण 	<ul style="list-style-type: none"> • प्रत्येकी १५ गुणांचे तीन प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. • पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. प्रत्येक घटकावर १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले प्रश्न विचारावेत. • तिसरा प्रश्न सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. (गुण १५) 			

स्तर ५.०, सत्र तीन	मुख्य अभ्यासपत्रिका - अनिवार्य (MAJOR MANDATORY)	मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक १ - कथनात्म (कथा आणि कादंबरी) साहित्याचा अभ्यास (श्रेयांकने ४, ६० मिनिटांच्या ६० तासिका)			
		मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक २ - ललित गद्याचा अभ्यास (श्रेयांकने ४, ६० मिनिटांच्या ६० तासिका)			
	दुय्यम अभ्यासपत्रिका (MINOR)	अभ्यासपत्रिका एक - प्रशासनिक मराठी	श्रेयांकने ४,	६० मिनिटांच्या ६० तासिका	
	मुक्त वैकल्पिक अभ्यासक्रम (OPEN ELECTIVE)	अभ्यासपत्रिका एक - फुले आंबेडकरी विचारप्रवाह	श्रेयांकने २,	६० मिनिटांच्या ३० तासिका	
	व्यावसायिक कौशल्य अभ्यासक्रम (VOCATIONAL SKILL COURSE)	अभ्यास पत्रिका एक - डिजिटायजेशन	श्रेयांकने २,	६० मिनिटांच्या ३० तासिका	

	क्षमताविकसन अभ्यासक्रम (ABILITY ENHANCEMEN T COURSE)		श्रेयांकन २,	६० मिनिटांच्या ३० तासिका	
स्तर ५.०, सत्र चार	मुख्य अभ्यासपत्रिका - अनिवार्य (MAJOR MANDATORY)	मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक १ - बोलीअभ्यास, बोलीविज्ञान आणि मराठीच्या बोली	श्रेयांकने ४,	६० मिनिटांच्या ६० तासिका	
		मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक २ - आत्मकथन या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास	श्रेयांकने ४,	६० मिनिटांच्या ६० तासिका	
	दुय्यम अभ्यासपत्रिका (MINOR)	अभ्यासपत्रिका एक - महाराष्ट्रातील प्रबोधनाच्या चळवळी	श्रेयांकने ४,	६०मिनिटांच्या ६० तासिका	
	कौशल्य विकसन अभ्यासक्रम (SKILL ENHANCEMEN T COURSE)	अभ्यासपत्रिका एक - स्पर्धा परीक्षा पूर्वतयारी : प्रत्यक्ष लेखन	श्रेयांकन २,	६० मिनिटांच्या ३० तासिका	

	क्षमता विकसन अभ्यासक्रम (ABILITY ENHANCEMEN T COURSE)	१) भाषिक कौशल्यांचे उपयोजन २ २) भाषा आणि भाषाव्यवहार ३) लेखन कौशल्ये २ - महाजालावरील लेखन	श्रेयांकन २, श्रेयांकन २, श्रेयांकन २,	६० मिनिटांच्या ३० तासिका ६० मिनिटांच्या ३० तासिका ६० मिनिटांच्या ३० तासिका	
स्तर ५.५ सत्र पाच	मुख्य अभ्यासपत्रिका - अनिवार्य (MAJOR MANDATORY)	मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक १ - मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - भाग एक	श्रेयांकने ४-	६० मिनिटांच्या ६० तासिका	
		मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक २ - भारतीय साहित्यशास्त्र	श्रेयांकने ४ -	६० मिनिटांच्या ६० तासिका	
		मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक ३ - साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : दलित साहित्यप्रवाह आणि स्त्रीवादी साहित्यप्रवाह.	श्रेयांकने २-	६० मिनिटांच्या ३० तासिका	

	मुख्य अभ्यासपत्रिका - वैकल्पिक (MAJOR ELECTIVE)	(खालीलपैकी कोणतीही एक अभ्यासपत्रिका निवडता येईल.) १. भाषाविज्ञान २. आधुनिक मराठी साहित्य ३. जागतिकीकरण आणि मराठी साहित्य	श्रेयांकने ४,	६० मिनिटांच्या ६० तासिका	
	दुय्यम अभ्यासपत्रिका (MINOR)	मराठी साहित्य आणि पर्यावरण	श्रेयांकने ४-	६० मिनिटांच्या ६० तासिका	
	व्यावसायिक कौशल्य अभ्यासक्रम VOCATIONAL SKILL COURSE)	मराठी साहित्याचे माध्यमांतर	श्रेयांकने २,	६० मिनिटांच्या ३० तासिका	
स्तर ५.५ सत्र सहा	मुख्य अभ्यासपत्रिका - अनिवार्य (MAJOR MANDATORY)	मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक १ - मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास -भाग दोन	श्रेयांकने ४,	६० मिनिटांच्या ६० तासिका	
		मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक २ - पाश्चात्य साहित्यशास्त्र	श्रेयांकने ४,	६० मिनिटांच्या ६० तासिका	

		मुख्य अभ्यासपत्रिका क्रमांक ३ - साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : ग्रामीण साहित्यप्रवाह आणि महानगरी साहित्यप्रवाह.	श्रेयांकने २.	६० मिनिटांच्या ३० तासिका	
	मुख्य अभ्यासपत्रिका - वैकल्पिक (MAJOR ELECTIVE)	(खालीलपैकी कोणतीही एक अभ्यासपत्रिका निवडता येईल.) १. मराठी व्याकरण २. उत्तरआधुनिक मराठी साहित्य ३. लोकप्रिय साहित्य	श्रेयांकने ४,	६० मिनिटांच्या ६० तासिका	
	दुय्यम अभ्यासपत्रिका (MINOR)	मराठी साहित्य आणि राजकारण	श्रेयांकने ४,	६० मिनिटांच्या ६० तासिका	

समिती सदस्यांची नावे

अनु	नाव	
१.	डॉ. सतीश कामत	अध्यक्ष, अभ्यास मंडळ (मराठी)
२.	डॉ. विनोद कुमरे	सदस्य
३.	डॉ. अनिल सपकाळ	सदस्य
४.	डॉ. नीतिन आरेकर	सदस्य
५.	डॉ. शीतल पावसकर भोसले	सदस्य
६.	डॉ. बी.ए. राजपूत	सदस्य
७.	प्रा. संजीवकुमार इंगोले	सदस्य
८.	डॉ. नीलांबरी कुलकर्णी	सदस्य
९.	डॉ. माधुरी पाथरकर	सदस्य
१०.	डॉ. निधी पटवर्धन	सदस्य

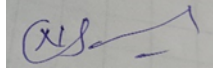
Appendix B

Justification for B.A. (Marathi) (बी. ए. मराठी अभ्यासक्रमाचे औचित्य)

Sr		
1.	Necessity for starting the course	<p>राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण-२०२० अनुसार भारतीय भाषांचे महत्त्व पुन्हा एकदा अधोरेखित होत आहे. मुंबई विद्यापीठाचा मराठी भाषा व साहित्य ह्या विषयाचा पदवी स्तरावरील अभ्यासक्रम हा राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - २०२० मधील मार्गदर्शक तत्वांचा अनुसार करून तयार करण्यात आला आहे.</p> <p>मराठी भाषा ही अभिजात भाषा आहे. महाराष्ट्र शासनाच्या रंगनाथ पठारे समितीच्या प्रतिपादनानुसार मराठी भाषेला ज्ञात असा सुमारे अडीच हजार वर्षांचा इतिहास आहे. महाराष्ट्री प्राकृत पासून वेगवेगळी रूपे घेत मराठी भाषेने व साहित्याने आजचे रूप धारण केले आहे. आज प्रचलित असलेल्या अभ्यास साधनांनुसार तेराव्या शतकातील महानुभाव साहित्यापासून उपलब्ध असलेल्या लिखित मराठी वाङ्मयाची आठशे वर्षांची समृद्ध परंपरा समजून घेणे, त्या परंपरेमागे असलेल्या लोकसाहित्याचा, लोककलेचा परिचय करून घेणे, त्याद्वारे आजच्या पिढीला लाभलेला संपन्न ऐतिहासिक वारसा उलगडून पाहाणे, संस्कृतीच्या इतिहासातील काळाच्या वेगवेगळ्या टप्प्यांच्या अभ्यासाच्या आधारे मानवी विकासाचे धागेदोरे शोधून काढणे अशा वैविध्यपूर्ण उद्दिष्टांना डोळ्यांसमोर ठेवून सदर अभ्यासक्रमाची रचना करण्यात आली आहे.</p> <p>माणसाच्या व्यक्तिगत व सामूहिक विकासाचं एक महत्त्वाचं अंग भाषा आहे, हे सूत्र प्रस्तुत अभ्यासक्रम तयार करताना अभ्यास मंडळाने आपल्या नजरेसमोर ठेवले आहे. साहित्याची अनेक अंगे असतात, ह्या अंगांचा परिचय करून घेणे; साहित्याच्या प्रकारांची ओळख करून घेऊन त्यांचे स्वरूप समजून घेणे, त्यात काळाच्या ओघात कसकसे बदल घडत आले याचा शोध घेणे; काळाच्या प्रत्येक टप्प्यावर साहित्यप्रकारांत कसे बदल घडले, कोणत्या प्रकारची भर पडली, त्यांच्या निर्मितीची कारणे कोणती आहेत, त्यांच्या निर्मितीमागील प्रयोजने कोणकोणती होती, रसिकांच्या रसिकतेत कशा प्रकारचे बदल घडत आले या व अशा अनेक प्रश्नांचा शोध घेणे म्हणजे मानवी संस्कृतीचा शोध घेणे ह्या दृष्टीने प्रस्तुत अभ्यासक्रम महत्त्वाचा आहे. हा</p>

		<p>अभ्यास करत असताना विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्त्वात आमूलाग्र बदल होऊन त्यांचे उन्नयन व्हावे हा प्रामाणिक हेतू आहे.</p> <p>शासकीय धोरणानुसार स्थानिक भाषांचे महत्त्व आता नव्याने अधोरेखित झाले आहे. समाजाच्या आणि जीवनाच्या विविध स्तरांवर भाषा वेगवेगळ्या प्रकारचे कार्य करत असते. मराठी ही महाराष्ट्राची राज्य भाषा आहे, या दृष्टीने शासकीय कारभारात मराठीचा वापर, स्पर्धा परीक्षांमध्ये मराठीचा वापर व उपयोग, अवघं विश्व हे एक खेडे आहे अशी सर्वत्र रुजत चाललेली भूमिका, त्यातून उत्पन्न झालेली भाषांतराची पूर्वी कधीही आवश्यक न वाटलेली निकड ह्या सूत्रांचा विचारही प्रस्तुत अभ्यासक्रम तयार करताना केला गेला आहे. मराठी विषयात विद्यार्थी पदवी मिळवत असताना त्यांना प्रत्येक शैक्षणिक वर्षाच्या शेवटी नव्या युगात आवश्यक असलेली, व्यावसायिक स्वरूपाची किमान दोन कौशल्ये प्राप्त होतील व त्यांना अर्थार्जन करणे सहज शक्य होईल असा विचारही या अभ्यासक्रमामागे आहे.</p>
2.	Whether the UGC has recommended the course	Yes. u/s 5(16) under Maharashtra Public Universities Act, 2016 (Mah. Act No. VI of 2017), Universities are empowered to start to prescribe the courses of instruction and studies in choice-based credit system for the various examinations leading to specific degrees, diplomas or certificates in a stand-alone format or joint format with other State or national or global universities
3.	Whether all the courses have commenced from the academic year 2024-25	The above degree programme recommended by the BoS in Marathi, and further approved by the statutory bodies is to be introduced from the Academic Year 2024-2025
4.	The courses started by the University are self-financed, whether adequate number of eligible permanent faculties are available?	This degree programme is run on regular and aided basis in various affiliated colleges. However, if newly affiliated colleges are interested in its affiliation need to comply with the norms laid down as above
5.	To give details regarding the duration of the Course and is it possible to compress the course?	<p>The duration of the</p> <p>1. U.G. Certificate in Marathi: Minimum 1year (2 semesters)</p> <p>2. U.G. Diploma in Marathi: Minimum 2 years (4 semesters)</p> <p>3. B.A. (Marathi) 3 years (6 semesters)</p> <p>4. B.A. (Hons.) in Marathi / B.A. (Hons. with Research) : 4 years (8 semesters) in Marathi degree programme</p>

6.	The intake capacity of each course and no. of admissions given in the current academic year:	120
7.	Opportunities of Employability / Employment available after undertaking these courses:	<p>१. अध्यापनाच्या क्षेत्रात विद्यार्थ्यांना बहुमोल संधी प्राप्त होईल.</p> <p>२. राज्य भाषेचा दर्जा प्राप्त असल्याने व शासनाच्या धोरणामुळे मराठी ह्या विषयात पदवी मिळवणाऱ्या विद्यार्थ्यांना, मराठी भाषेची विविध लेखनकौशल्ये, नव्या तंत्रज्ञानासह अवगत झाल्याने शासकीय नोकऱ्या त्याच प्रमाणे खाजगी क्षेत्रांमध्ये भाषातज्ज्ञ विद्यार्थ्यांना विपुल प्रमाणात संधी आहे.</p> <p>३. स्पर्धा परीक्षांमध्ये सदर अभ्यासक्रम पूर्ण करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना उत्तीर्ण होण्यासाठी मोठी मदत मिळू शकेल.</p> <p>४. एकविसावे शतक हे प्रसारमाध्यमे व समाजमाध्यमे यांच्या उत्कर्षाचे व विकासाचे शतक असल्याने संवाद, मुलाखत, शब्दांकन, प्रशासकीय लेखनतंत्रे, डीटीपी सारख्या कौशल्यांना आत्मसात केल्यामुळे विद्यार्थ्यांना प्रसारमाध्यमे व समाजमाध्यमे यांच्या संदर्भात स्वतंत्र व्यवसाय निर्माण करण्याची संधी आहे.</p> <p>५. जागतिकीकरणानंतर आणि 'विश्व: एक खेडे' (Global Village) ही संकल्पना रूढ व्हायला लागल्यानंतर आज जीवनाच्या सर्वच क्षेत्रांत भाषांतराची व भाषांतरकर्त्याची नितांत गरज आहे. हे क्षेत्र विद्यार्थ्यांना मोठी संधी निर्माण करून देईल.</p> <p>६. भाषा, वाङ्मय, ललित कलेच्या विविध क्षेत्रांमधील संशोधनाच्या संधी ह्या अभ्यासक्रमातून निर्माण होतील</p>

Sign of the BOS
Chairman

Name of the
Chairman: **Prof.
Satish Kamat**

Name of the BOS:
Marathi

Sign of the
Offg. Associate Dean

Name of the Associate
Dean: **Prin. Dr. Suchitra
Naik**

Name of the Faculty:
Humanities

Sign of the Offg. Dean

Name of the Offg. Dean:
Prin. Dr. Anil Singh

Name of the Faculty:
Humanities